

Otázniky okolo ochrany kormorána veľkého

Predačný tlak migrujúcich populácií kormorána veľkého na rybie populácie na našom území vyvoláva stále búrlivejšiu polemiku v odborných kruhoch.

Na Slovensku hniezdi ročne iba približne 250 párov kormorána veľkého (*Phalacrocorax carbo*) (DANKO et al. 2002). K zvýšenej koncentrácii väčšieho počtu kormoránov v kŕdľoch dochádza hlavne v období jesene a zimy, kedy na naše územie prilieťa populácia kormorána zo severských krajín. V roku 2005 počas zimného sčítania kormoránov bolo na nocoviskách zistených 7 521 až 8 436 jedincov (KRAJČ & RIŽOŇ 2005).

Kormorán denne skonzumuje približne 0,5 kg rýb. Je preto nespochybniteľné, že kormorán spôsobuje určité škody na rybách, hlavne v rybochovných zariadeniach. Najväčší výskyt zimujúcej populácie kormorána na tečúcich vodách je v oblastiach, kde sú upravené časti rieky s rovnakou výškou hladiny a nedostatkom úkrytov pre ryby. V takýchto oblastiach je úspešnosť lovu rýb kormoránom 60 %. V oblastiach, kde majú ryby prirodzený tvar riečného koryta s dostatočným množstvom úkrytov sa úspešnosť lovu znižuje. Začiatkom novembra 2004 sa v Žiline konala konferencia *Kormorán veľký a rybárstvo na Slovensku* pod záštitou MŽP SR, ktorej cieľom bolo prediskutovať uvedenú problematiku na širšom fóre. Výsledkom konferencie boli závery, na ktorých sa zhodli všetci prítomní: vytvoriť interdisciplinárnu pracovnú skupinu zo zástupcov štátnej správy, Slovenského vodohospodárskeho podniku, Slovenského rybárskeho zväzu, Slovenského poľovníckeho zväzu, Štátnej ochrany prírody SR, vedecko-výskumných inštitúcií a mimovládnych organizácií na riešenie otázok manažmentu populácie kormorána veľkého na Slovensku, zaviesť dlhodobý celoplošný monitoring populácií kormorána veľkého a rýb vyskytujúcich sa na území Slovenska, zapojiť Slovensko do všetkých medzinárodných projektov týkajúcich sa kormorána veľkého (napr. INTERCAFE), iniciovať riešenie problémov revitalizácie vodných ekosystémov Slovenska a navrhnuť konkrétne projekty.

Koncom novembra 2005 ŠOP SR zorganizovala ďalšie stretnutie zasadnutia pracovnej skupiny k riešeniu problematiky manažmentu. Najdôležitejším záverom tohto zasadnutia bola opätovne nastolená potreba vytvorenia pracovnej skupiny k riešeniu problematiky manažmentu populácie kormorána veľkého na Slovensku, ktorá by sa pravidelne stretávala za účelom čo najefektívnejšieho riešenia vzniknutých problémov a nájdenia spoločného kompromisu. Problematiku vplyvu kormorána na rybie populácie je však potrebné riešiť citlivo a z celoeurópskeho hľadiska (napr. projekt INTERCAFE, do ktorého sa ŠOP SR zapojila).

Plašenie

Problematiku škôd spôsobovaných kormoránom je vhodné z hľadiska ŠOP SR riešiť viacerými spôsobmi, pričom jedným z najdostupnejších je plašenie. Kormorány sa na svoje nocoviská vracajú často až po západe slnka, preto je plašenie v priebehu dňa síce účinné, ale je potrebné v ňom pokračovať aj po západe slnka. Plašenie je potrebné realizovať pravidelne a permanentne, aby bolo čo najefektívnejšie. Typy plašenia je potrebné striedať, aby nedošlo k návyku na jeden typ, čím by sa znížila jeho účinnosť. Plašenie je potrebné realizovať koordinovane. Iba takto je možné dosiahnuť, aby kormorány boli trvalo vytlačené z požadovaných lokalít. Skúsenosti s takýmto typom akcie už ŠOP SR má. Na odplašovanie kormoránov je možné využiť aj sokoliarsky upotrebitelné druhy dravcov, v spolupráci s členmi Slovenského klubu sokoliarov. V minulosti boli sokoliarsky upotrebitelné dravce využívané aj na lov kormoránov a bocianovitých vtákov, preto je možné túto ich vlastnosť využiť aj v súčasnosti pri ich odplašovaní ako biologickú ochranu vodných plôch. Pri vyrušovaní a plašení je však umelo zvýšený energetický výdaj kormoránov z dôvodu častejších nútených preletov, čo proporcionálne zvyšuje ich potravné nároky. V prípade plašenia je potrebné dodržiavať určité pravidlá.

Iné riešenia

Ďalšou možnosťou je v prípade chovných revírov s malou výmerou zabezpečiť vodnú plochu proti prilietaniu rybožravých vtákov sieťami, prípadne inými dostupnými spôsobmi (napr. natiahnuť špagát vo vzdialenosti 1 – 6 m od seba ponad vodnú hladinu a viditeľne ich označiť stužkami, prípadne lesklými predmetmi). Ďalším možným riešením je vybudovať v rybochovných zariadeniach dostatok umelých úkrytových miest pre ryby. Takáto investícia môže byť síce finančne náročná, ale z dlhodobejšieho hľadiska je návratná.

Prevenčia

Najvhodnejším riešením do budúcnosti je však prevencia. Správca, resp. užívateľ rybárskeho revíru, v spolupráci so Slovenským vodohospodárskym podnikom, v rámci protipovodňovej ochrany a prebiehajúcich úprav tokov, by mal realizovať úpravy tokov tak, aby tok poskytoval dostatok vhodných úkrytových miest pre ryby i v čase zimy a nízkych prietokov. Prípadne je možné na dno koryt umiestniť úkryty pre ryby z inertného (prostrediu neškodiaceho) materiálu. Tzn. neplanírovať dna tokov, výsledkom čoho je niekedy len niekoľko centimetrový vodný stĺpec v celej šírke koryta. Oveľa vhodnejší je miskovitý profil so systémom hlbôčin a zátok. Prirodzená tendencia riek meandrovať, zdravý a stabilný brehový porast s autochtónnymi druhmi drevín je riešením pre oba problémy. Ďalším problémom je vypúšťanie teplých spodných vôd z veľkých vodných nádrží v zimnom období, ktoré spôsobujú rozmraznutie vodnej hladiny pod priehradným múrom, a tým aj prístup kormoránov k zimujúcim populáciám rýb, ktoré sú inak pod ľadom chránené.

Monitoring

V budúcnosti je potrebné v spolupráci so Slovenským rybárskym zväzom a mimovládnych organizácií ochrany prírody (Spoločnosť pre ochranu vtáctva na Slovensku) monitorovať výskyt kormoránov na vodných plochách (či už tečúcich alebo stojatých) a ich vplyv na ryby a rybné hospodárstvo. Podľa podkladov, ktoré sú k dispozícii, nie je možné jednoznačne určiť mieru vplyvu kormorána na početnosť rybích populácií. V súčasnosti nemáme kvalifikované údaje o výskyte a počtoch rýb a škodách spôsobených kormoránom, preto navrhujeme po dohode so správcami a užívateľmi rybárskych revírov, v spolupráci s vedeckými inštitúciami, na najkritickejších lokalitách realizovať výskum vplyvu kormorána na populácie rýb.

Mgr. Michal Adamec

Štátna ochrana prírody SR

Ilustračné foto: Braňo Molnár

Kormorán veľký dorastá do dĺžky 94 cm, váži asi 1,9 kg, rozpätie krídel môže byť 124 cm. Je zákonom chránený, jeho spoločenská hodnota predstavuje 10-tisíc korún.